

Звідси очевидно, що предмет судової діяльності – це юридичний інтерес особи, який виражається у правовій свободі й нерідко конкретизований у праві. Оскільки першочерговим джерелом права є інтерес, то можливість реалізації такого інтересу є важливо його гарантією, і в цивільному судочинстві ця можливість нерозривно пов'язана із процесуальною формою.

Феномен правосуддя полягає у тому, що суд вирішуючи справу не просто механічно накладає норму закону на спірні правовідносини, а пропускає їх крізь сферу загальних принципів, вимоги моралі, справедливості, деонтології (сукупності прав і обов'язків посадових осіб) і навіть етикету, дотримуючись при цьому регламентованої законом процедури. Таким чином, об'єктом судової діяльності при здійсненні правосуддя в узькому розумінні є захист (а отже форма діяльності суду) порушеного, невизнаного чи оспореного *інтересу, права чи свободи* (власне предмет судової діяльності), в широкому розумінні – це ліквідація правового конфлікту з максимальною ефективністю.

Підводячи підсумок, визначимо, що об'єктом судової діяльності при здійсненні правосуддя слід вважати захист юридичного інтересу (під яким розуміється свідомо рушійна сила на задоволення певних потреб), що проявляється у праві – варіантах поведінки суб'єкта, які визначаються свободою їх реалізації у поєднанні із процесуальною, врегульованою законом формою здійснення цього захисту, тобто процедури розгляду і вирішення правового конфлікту.

Список літератури: 1. Ніна Карпачова. Сучасні виклики правам і свободам людини // Право України – 2008. – №6, с. 4 – 7. 2. Темченко В. Право у механізмі забезпечення прав і свобод людини // Теорія держави і права. – 2005. – № 3. 3. Берихардт Р. Європейський суд по правам человека в Страсбурге: новый этап, новые проблемы // Государство и право. – 1999. – № 7, с. 57-62.

Гусаров К. В.

ОБ'ЄКТИ КАСАЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ ЗА ПРАВИЛАМИ ЦПК УКРАЇНИ

У зв'язку з реалізацією права на апеляційне і касаційне оскарження в межах існуючої регламентації апеляційного та касаційного проваджень цивільного судочинства об'єктивно виникає проблема щодо визначення об'єктів касаційного перегляду і, зокрема, щодо можливості оскарження ухвал суду апеляційної інстанції, постановлених за результатами перегляду ухвал першої інстанції відповідно п.2 ч. 1 ст. 324 ЦПК, як можливих об'єктів касаційної оцінки.

Відповідно до п.1. ч. 2. ст. 324 ЦПК, рішення суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, рішення і ухвали апеляційного суду, ухвалені за результатами апеляційного розгляду можуть бути оскаржені у касаційному порядку. Виходячи зі змісту норми, що міститься у даній статті, можна висувати, що вона передбачає особливе коло

об'єктів касаційного оскарження. Власне, ними є ті акти суду, якими вирішуються питання матеріального чи процесуального права відповідно до інстанційних повноважень апеляційного суду.

Поряд з тим п.2 ч. 1 ст. 324 ЦПК передбачає, що у касаційному порядку можуть оскаржуватись також ухвали суду першої інстанції, вказані у пунктах 1, 3, 4, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 24, 25, 26, 27, 28, 29 частини першої ст. 293 ЦПК, після їх перегляду в апеляційному порядку і ухвали апеляційного суду, якщо вони перешкоджають подальшому провадженню у справі.

На наш погляд, ухвали, які перешкоджають подальшому провадженню у справі, – це ті ухвали, які унеможливають провадження по справі в силу того, що вони є юридичним фактом правопоглинаючого характеру з точки зору існування цивільного судочинства та цивільно-процесуальних правовідносин в межах того чи іншого судового провадження.

Щодо можливості касаційного оскарження ухвал апеляційного суду відповідно до п.2 ч. 1 ст. 324 ЦПК, то очевидно, що граматичне тлумачення тексту даної статті, на жаль, не може дати однозначної відповіді на це питання, оскільки залишаються можливості як звужувати, так і розширювати зміст даної статті. При вузькому граматичному тлумаченні касаційному оскарженню відповідно до п.2-ч. 1 ст. 324 ЦПК підлягають лише ухвали, які перешкоджають подальшому провадженню у справі. При широкому – всі ухвали, вказані в 1, 3, 4, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 24, 25, 26, 27, 28, 29 ч. 1 ст. 293 ЦПК після їх перегляду в апеляційному порядку, а також власне ухвали апеляційного суду, які перешкоджають подальшому провадженню у справі, тобто є абсолютними перешкодами для здійснення інстанційних повноважень апеляційним судом в межах апеляційного провадження відповідно до ст. 307 ЦПК.

Уявляється, що є підстави вважати, що самотійними об'єктами касаційного оскарження можуть бути всі ухвали зазначені у п.2 ч. 1 ст. 234 ЦПК з посиланням на відповідні пункти ст. 293 ЦПК, а також ухвали власне апеляційного суду, але за умов, що вони перешкоджають подальшому провадженню у справі в апеляційному порядку.

Варто вказати і на те, що процесуальне законодавство обмежує реалізацію касаційного оскарження судових рішень. Це обумовлюється тим, що ст. 324 ЦПК передбачає можливість оскарження ухвал та рішень суду першої інстанції лише за умови, якщо останні переглядалися апеляційним судом. Таке положення законодавства є певним фільтром доступу до касації та обмежує можливість для заінтересованої особи добиватися перегляду незаконного, на її погляд, судового рішення тими судовими установами, до компетенції яких таке повноваження віднесено законодавством. Дане положення цивільного процесуального законодавства відтримується в юридичній літературі та пропонується до доповнення у норми Господарського процесуального кодексу України⁹⁹ Протилежної

⁹⁹ Біда К.М. Касаційне провадження в господарському судочинстві України // Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец-сть 12.00.04 – господарське право;

думки дотримується О.В.Шутенко, яка пропонує віднести судові рішення, що не переглядалися апеляційним судом, до об'єктів касаційного оскарження.¹⁰⁰ Слід визнати, що існування даного процесуального фільтру виправдовується функціональною компетенцією суду касаційної інстанції та його процесуально-правовим становищем. Виходячи з цього ми не підтримуємо точки зору, відповідно до якої вважається, що вітчизняне законодавство не обмежує ні за яким принципом доступ судових рішень до касаційного їх оскарження.¹⁰¹

Науково-практичний інтерес має проблема оскарження дій (бездіяльності) суду, не викладених у формі рішень або ухвал. Про неоднозначність вирішення вказаної проблема свідчить як дослідження у юридичній науці,¹⁰² так і судова практика.¹⁰³

Вважаємо, що об'єктом апеляційного оскарження можуть бути лише акти правосуддя, визначені у ст. 324 ЦПК та інших нормах вказаного Кодексу. Тому, на нашу думку, не є такою, що відповідає діючим нормам процесуального права, позиція Верховного Суду України з даного приводу. Зазначений орган судової влади зазначає, що листи, записки, постанови, повідомлення та інші документи суду можуть бути оскаржені в порядку, встановленому чинним на час учинення дії процесуальним законом. Правило про апеляційне оскарження поширюється і на випадки, коли суд (суддя) протягом визначеного законом процесуального

господарсько – процесуальне право. – Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – 2005. – С. 5.

¹⁰⁰ Шутенко О.В. Проблеми диспозитивності в цивільному судочинстві: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец-сть 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Х.: Нац. юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого. – 2003. – С. 11.

¹⁰¹ Колтунова О.О. Система перегляду судових рішень в Україні // Державно – правова реформа в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: Тези доп. і наук. повід. студ. наук. конф. за підсумками наук. – докл. роботи 2004 – 2005 навч. року / За заг. ред. проф. М.І.Панова. – Х.: Нац. юрид. акад. України. – 2005. – С.88

¹⁰² Див., напр.: Куйбіда Р. Оскарження бездіяльності суду як предмет адміністративного позову // Актуальні проблеми застосування Цивільного процесуального Кодексу та Кодексу адміністративного судочинства України: Тези доп. та наук. повідомлень учасників міжнародної наук. – практ. конф. (25 – 26 січня 2007 р.) / За заг. ред. проф. В.В. Комарова. – Х.: НЮАУ, 2007. – С. 239

¹⁰³ Ухвала судової палати у цивільних справах Верховного суду України від 20.10.2003 р. // Вісник Верховного Суду України. – 2004. – № 3 (43). – С. 7 – 8; Постанова колегії суддів Вищого адміністративного суду України від 02.03.2006 р. [Електронний ресурс: [Http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0002760-06](http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0002760-06)]; Постанова колегії суддів Вищого адміністративного суду України від 10.05.2006 р. [Електронний ресурс: zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0011760-06]

строку не вчиняє процесуальну дію та не ухвалює за нею рішення, створюючи тим самим перешкоди для подальшого руху справи (допускає процесуальну бездіяльність).¹⁰⁴

Рожнов О. В.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ФУНКЦІЇ ПРОКУРОРА В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Цивільне процесуальне законодавство і юридична наука тривалий час традиційно розглядали інститут участі прокурора як найважливіший елемент цивільного процесу і як гарантію законності та правопорядку. Лише в подальшому почала переважати думка, згідно з якою функція прокурора в цивільному процесі як органу, що здійснює нагляд за судовою діяльністю, несумісні з незалежністю судової влади і правом сторін на судовий захист.

Конституція України 1991 року по новому визначила функції прокуратури в цивільному процесі. Так п. 2 ст. 121 Конституції закріплює за прокуратурою здійснення функції представництва в суді інтересів держави або громадянина, якою, як зазначено в Рішенні Конституційного суду від 8 квітня 1999 р. по справі N 1-1/99, треба розуміти правовідносини, в яких прокурор, реалізуючи окреслені Конституцією та законами України повноваження вчиняє в суді процесуальні дії з метою захисту інтересів зазначених суб'єктів.

Законом України від 12.07.2001 р. були внесені зміни до Закону України «Про прокуратуру», яким законодавець спробував привести названий Закон у відповідність з Конституцією України.

Хоча законодавцю і вдалося знайти, на наш погляд, формулу, що звузила діяльність прокурора в цивільному процесі, до меж сумісних з принципами правової держави і правом сторін на судовий захист, ці зміни не вирішили всіх питань, пов'язаних з регламентацією правового становища прокурора.

Одним з таких спірних питань є право прокурора, який не брав участі у справі подати апеляційну скаргу на рішення суду. Так, згідно ч. 2 ст. 45 ЦПК прокурор здійснює в суді представництво інтересів громадянина або держави в порядку, в порядку встановленому цим Кодексом та іншими законами, і може здійснювати представництво на будь-якій стадії цивільного процесу. Пленум Верховного Суду України в Постанові №12 від 24 жовтня 2008 р. «Про судову практику розгляду цивільних справ в апеляційному порядку» зазначає, що органи та особи, які за законом мають право захищати права, свободи та інтереси інших осіб або державні чи суспільні інтереси (частина друга статті 3, статті 45, 46 ЦПК),

¹⁰⁴ Постанова Верховного Суду України від 15 квітня 2008 р. // Вісник Верховного Суду України. – 2008. – №6 (94). – С. 31–33